

התנועה ליהדות מתקדמת בישראל

דת ומדינה בישראל

מעקב חקיקה, פסיקה ומדיניות

סיון תש"ס
יוני 2000

כמעט כסדום היינו

אנדרלמוסיה כמו זאת אשר היתה בכנסת במהלך החודש האחרון דומה כי לא היתה בארץ מימי ישעיהו הנביא בימי מלוך עוזיהו, יותם אחז וחזקיהו מלכי יהודה. "ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם. וניגש העם איש באיש ברעהו ירהבו, הנער בזקן והנקלה בנכבד. כי יתפוש איש באחיו בית אביו שמלה לכה קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ירך". פלוני בעל-השמלה היה צנוע דיו לסרב, משום "ובביתי אין לחם ואין שמלה" (ישעיהו ג: 4-7).

בכנסת ישראל לא נמצא הצנוע. הכנסת שיבשה את כל סדריה, את כל הכללים והמסורת של חיי פרלמנט: חברי ממשלה וסיעות בקואליציה מצביעות נגד עמדת הממשלה במעשי חקיקה. חמור מכל: שרים בממשלה מובילים הצבעות אי-אמון בממשלה ומהלך חקיקתי להפלת הממשלה והקדמת הבחירות. חוקים בעלי משמעות תקציבית חמורה ביותר עוברים כמו מבלי משים, רק כדי להמנע מעוד הצבעת אי אמון.

שר האוצר וכלכלנים בכירים חזרו ואמרו מאז חודש אפריל: הצעת חוק המשפחות ברוכות הילדים, שהביאה לכנסת סיעת יהדות התורה תעלה לפחות 1.5 מיליארד שקל. שר האוצר אמר במפורש: בנטל הזה ישאו כל אחד ואחת מאזרחי מדינת ישראל (חוץ מאלה הפטורים ממסים, כמו מי שאמורים ליהנות מן החוק החדש). בקור רוח העבירה הכנסת את החוק בקריאה ראשונה. בלי כל יסורי מצפון הטילה הכנסת על אזרחי ישראל עוד נטל כספי, כשהסכימה לקדם הליך חקיקה הפוטר משפחות שלמות של אברכי ישיבות מכל תשלום מס בריאות ממלכתי (ומהבטחת הכנסה הן נהנות ממילא, מתקציב משרד הדתות).

ובה בעת הסירה הכנסת מעל סדר היום הצעה פשוטה של מינהל תקין: להכפיף הקמת בתי כנסת ומבני דת אחרים לכללים המקובלים של תכנון ובניה, כולל פרסום מראש.

החוקים האלה עוברים לא רק משום שיש בכנסת קבוצות בעלות אינטרס שקהל בוחריהן יהנה מהם. החוקים עוברים משום הפחד מפני עוד משבר, מפני עוד נסיון להפיל את הממשלה. משום שאותם "בעלי השמלה" הרשמית חוששים כי תישור מעל כתפיהם.

שיאו של התווה ובוהו ואובדן כל אמת מידה להבחין בין טוב לרע היה הקבלה בקריאה טרומית של הצעת החוק המבקשת להטיל מאסר שבע שנים על נשים המתפללות ליד הכותל וטלית כל כתפיהן. את התרגיל הפרלמנטרי הובילו הסיעות החרדיות, אך תמכו בו חברי כנסת מכל סיעות הבית.

על כך אמר הנביא: "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע, שמים חושך לאור ואור לחושך" (ישעיהו ה: 20)

מיכל סלע
העורכת

**כל מעשה חקיקה שלא הושלם פתוח לשינוי ודיון
פנו אל חברי הכנסת ועשו שימוש בזכותכם להשפיע**

המערכת

מיכל סלע, עורכת

מיכאל מרמור, רב, דיקן היברו יוניון קולג'

לזלי זקס, מנהלת המרכז לפלורליזם יהודי

מפיקה: מיכל אלפסי

קרן אילן, מנהלת מרכז המידע

עינת הורביץ, עורכת דין

מרב סגר, מנהלת דוברות ויחסי ציבור

לורן פוריס, יועצת לענייני חקיקה ומדיניות

הירחון יוצא לאור בסיוע הסוכנות היהודית לישראל, קרן גולדמן, קרן ליטאוואר והמפעל לשיתוף פעולה עם ישראל:

Israel Cooperative Program

חופש הפולחן

הצעה להטיל 7 שנות מאסר למתפללת בכותל בקול רם

הצעת חוק שמירת הקדושה של הכותל המערבי ורחבתו, התש"ס-2000

(פ/1176 1794/פ)

התפילה שליד הכותל המערבי לבית כנסת אורתודוקסי נמשך שנים אחדות בידי חברי כנסת מטעם יהדות התורה וש"ס. הנושא עלה בימים אלה תוך שילוב הצעה קודמת עם ההצעה המחמירה החדשה בתגובה לפסק הדין של בית המשפט העליון, המטיל על הממשלה למצוא הסדר בתוך שישה חודשים שיאפשר לקבוצת "נשות הכותל" להתפלל במקום על-פי דרכן ומסורתן.

שתי ההצעות כאחת נועדו לעקוף את פסיקת בית המשפט העליון, ולעגן בחוק את ההתנגדות של הממסד הדתי האורתודוקסי למתן אפשרות לחוגים לא אורתודוקסים להתפלל ברחבה על-פי דרכם.

בצד "נשות הכותל" עלול החוק לפגוע בדתיים קונסרבטיביים ורפורמים, הנוהגים להתפלל גברים ונשים ביחד. בהתחשב בכך שהכותל הוא אתר קדוש בעיני היהודים בכל העולם, בהתחשב בעובדה שמרבית יהודי העולם שומרי המצוות אינם מתפללים אך ורק על-פי דרכה של היהדות האורתודוקסית בישראל, יש בחוק הזה משום פגיעה ביהודים בכל רחבי העולם.

הממסד החרדי נגד בית המשפט העליון

פסק הדין של בית המשפט העליון חידש את הדברים הקשים שנוהג הממסד הדתי החרדי להשמיע נגד בית המשפט העליון. במתקפה המילולית לקחו חלק חברי הכנסת מן הסיעות הדתיות, העיתונות הדתית ואישי ציבור דתיים. הציטוטים המובאים כאן הם מבחר קטן בלבד (לקט כל קטעי העיתונות מצוי במרכז המידע של המרכז לפלורליזם יהודי).

"מדינת ישראל ממשיכה בדרכה אל התהום הרחנית, והפעם, בהשראת בג"ץ, כתב העיתון 'המודיע' בתגובה להחלטת בג"ץ (המודיע, 23.5.00).

הכנסת קיבלה ביום 31 במאי 2000 בקריאה טרומית הצעת חוק של סיעת יהדות התורה להטיל 7 שנות מאסר על נשים הקוראות בקול רם ליד הכותל, עוטות טלית, מניחות תפילין או תוקעות בשופר. עונש דומה יוטל, על-פי ההצעה, על גברים ונשים המתפללים יחד.

ההצעה עלתה להצבעה יחד עם הצעה דומה של סיעת ש"ס מיום 3 בינואר 2000, הקוראת להפוך את רחבת הכותל המערבי לבית כנסת אורתודוקסי. בהצעת החוק הזאת מוצע, כי העובר על הוראה מהוראות החוק דינו מאסר שישה חודשים או קנס בסך עשרת אלפים שקלים.

בניגוד לעמדת היועץ המשפטי של הכנסת החליטה ועדת הכנסת להעביר את הטיפול בהצעת החוק לוועדת הפנים, שיושב הראש שלה הוא חבר סיעת ש"ס. לדעת היועץ המשפטי וחברי כנסת אחדים, ראוי להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. בעקבות בקשה של חברת הכנסת נעמי חזן (מרצ) יתקיים בוועדת הכנסת דיון נוסף בשאלה לאיזו ועדה להעביר את הצעת החוק.

אלה עיקרי הצעת החוק:

– מקום התפילה שברחבת הכותל המערבי יחולק לעזרת גברים ולעזרת נשים באמצעות מחיצה, ולא תותר בו תפילה מעורבת של גברים ונשים.

– לא יקויים טקס דתי בעזרת הנשים שליד הכותל המערבי, הכולל הוצאת ספר תורה וקריאה בו, תקיעת שופרות, לבישת טליתות או הנחת תפילין.

– העובר על הוראות סעיף זה, דינו מאסר שבע שנים (מתוך פרסומי הכנסת, הצעת חוק פ/1794).

דברי הסבר

הנסיון הפרלמנטרי להפוך בחוק את רחבת

גם מבין אנשי המפד"ל, שבהם יש רבים הרואים בכותל המערבי אתר לאומי, לא בית כנסת, היה מי שתקף קשות את בית המשפט העליון. "זוהי חריגה מסמכותו של בית המשפט העליון," אמר סגן שר הדתות, חבר הכנסת יגאל ביבי (מפד"ל) (הצופה, 23.5.00).

בדיון בכנסת הרחיק גפני בדבריו ואמר בין היתר: "בית המשפט העליון קיבל החלטה מקוממת, מזעזעת וחמורה. בבית המשפט העליון יושבים שופטים חילוניים." (מתוך דיון בהצעה דחופה לסדר היום על החלטת בג"ץ

בעניין נשות הכותל שהביא חבר הכנסת אילן גילאון, מרצ). במהלך דיון בהצעת אי אמון בראש הממשלה אמר גפני: "הסיפור הזה כבר לא מצחיק, [...] מי שבוחן את ההיסטוריה יודע איך קם דיקטטור. יש מצב שבו יש נישה שלא שמו אליה לב ולאט לאט במקום הזה שבו הציבור בעצם לא שם לבו לעניין, נכנס מישהו והוא עושה מה שהוא רוצה. וזה עכשיו הפך להיות דבר שאומנם לא נעשה עם צבא ולא נעשה עם כוח, נעשה עם דיבורים יפים, עם אנשים אינטליגנטים מאוד. לקחו כוח דיקטטורי לא להם [...] (יחד נאמן, 30.5.00).

חוקה בישראל

הצעת חוק יסוד: כינון חוקה בישראל, התש"ס - 2000
(1720/פ)

ומשפט ממתין לקידום החקיקה חוק יסוד: חוקי היסוד. כל עוד אין חוקה, עשוי החוק הזה לשמש מעין "חוק יסוד: החוקה". משרד המשפטים הגיש הצעות לשלושה חוקי יסוד נוספים: חוק יסוד: זכויות במשפט, חוק יסוד: חופש הביטוי וההתאגדות וחוק יסוד: זכויות חברתיות.

הממשלה בראשות אהוד ברק התחייבה לפעול להשלמת חוקי היסוד והחוקה. וכך נאמר במצע היסוד: "הממשלה תפעל בכנסת החמש עשרה להשלמת חוקי היסוד ולגיבושם לחוקת המדינה. בחוקה ובחוקי היסוד יובטחו איזונים בין ערכים חיוניים לכל חלקי החברה בישראל, ביניהם זכויות האדם והגנה על ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית. כינון החוקה יעשה תוך מאמץ לגבש הסכמה לאומית רחבה."

בדברי ההסבר להצעת החוק של חה"כ כהן נאמר, כי קיימת הציפייה שהחוק הזה יהיה תשתית למסמך חוקתי מקיף שיגדיר את מהות ישראל כמרכז העם היהודי ואת ההסכמה החברתית הרחבה "לייצוג כל אזרחי המדינה, כולל המיעוטים בה, ברוח מגילת העצמאות, כמקשה אחת, לאחר דיון ציבורי מקיף ומתוך הסכמה המשקפת הסכמה כללית."

חוק היסוד הזה נועד לקדם כינון חוקה שלמה ובעלת מעמד משפטי עליון, המעגנת את ערכיה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, ברוח העקרונות שבמגילת העצמאות.

יזום החוק הוא חבר הכנסת אליעזר כהן (ישראל ביתנו) ותמכו בהגשת הצעת החוק חברי כנסת רבים מכל סיעות הבית. ההצעה הוגשה לכנסת ביום 27 במרץ 2000 וביום 7 ביוני 2000 היא התקבלה בקריאה טרומית ברוב של 44 חברי כנסת נגד 19, ללא נמנעים. הצעת החוק זכתה לתמיכת הממשלה והנהלת הקואליציה אפשרה לחברי הכנסת הכלולים בה חופש הצבעה.

דברי הסבר

עם הקמת המדינה נקבע, כי הכנסת תמשך ותישא בסמכויות "האסיפה המכוננת" לחוקק את חוקת המדינה. בשל התנגדות המפלגות הדתיות לכינון חוקה שאינה חוק התורה לא נוצרה עד היום חוקה בישראל, המגדירה את מהות המשטר וסדרי השלטון כמו גם את זכויות היסוד של האדם והאזרח המשמשים בסיס לקיום ישראל כמדינה יהודית דמוקרטית.

עד כה נחקקו כמה חוקי יסוד, מרביתם בענייני מבנה השלטון. שני חוקים בלבד עניינם זכויות האדם: חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו וחוק יסוד: חופש העיסוק. בוועדת החוקה, חוק

עמדה: יוזמה מבורכת הפוזלת אל עבר החרדים

היוזמה לגופה מבורכת ועולה בקנה אחד עם היעדים המוצהרים של הממשלה. יחד עם זאת, בהתחשב בנסיבות הפוליטיות בכנסת, בעיקר לאחר המשבר של חודש יוני, שחזק עוד יותר את המפלגות הדתיות המתנגדות לחוקה, אין להצעה משמעות מעשית מעבר להצהרה.

יתרה מזאת, ניסוח הצעת החוק עצמו פוזל

אל עבר המתנגדים הדתיים, בעיקר החרדים. נאמר, כי יוקם בית משפט לחוקה אשר יכריע "לאור עקרונות החרות, הצדק, היושר והשלום של מורשת ישראל". מורשת ישראל הוא ביטוי המתייחס בדרך כלל למורשה הדתית, להבדיל מעקרונות הצדק והיושר הכלליים המקובלים היום בחברות הדמוקרטיות. ההדגשה הזאת מרמזת על רצון להגביל את סמכות בית המשפט לחוקה, לכשיקום.

הצעה להפוך את חוק השבות לחוק יסוד הצעת חוק יסוד: השבות

(פ/1334; פ/1758)

של משפחת היהודי לעלות לישראל. בכך מבטא החוק גם את ההכרה בזכות היסוד של כל איש ואישה להקים משפחה מתוך בחירה חופשית. ההכרה בזכות הזאת מתחשבת במציאות הדמוגרפית, של נישואין בין בני דתות שונות והתרופפות מקום הדת בהגדרת הזהות האישית של הפרט.

הדיון בחוק השבות התעורר בפעם האחרונה בעקבות התבטאויות קשות של הרב דוד בניזרי מבית שמש נגד מגזר העולים החדשים ממדינות חבר העמים ונגד החנויות לממכר בשר לא כשר בבית שמש. במוקד הוויכוח, שהתנהל במליאת הכנסת וביום עיון מיוחד מטעם ועדת הכנסת לעלייה וקליטה, עמדה שאלת נכדו של יהודי. על פי החוק הקיים, נכד של יהודי, גם אם אינו חי כיהודי בעצמו, זכאי לעלות לישראל על בסיס חוק השבות. הרצון לצמצם את משמעות החוק ככל האפשר מקורו בטענה של חוגים מסוימים, שישראל הפכה ארץ מקלט ורבים מדי מן העולים החדשים אינם יהודים כלל.

המחלוקות בנושא הזה עמוקות מאוד: בין חילונים לדתיים, בין המרחיבים את מושג היהדות לכדי חיים במסגרת עם ישראל, לבין המצמצמים את מושג היהדות למשמעות שנקבעה בהלכה האורתודוקסית, בין הרואים בתא המשפחתי במציאות של נישואים בין בני דת שונה, בעיקר מחוץ לישראל, עניין מקובל, לבין המתנגדים לנישואים של יהודים עם לא יהודים.

שתי הצעות חוק להעלות את חוק השבות למעמד של חוק יסוד הובאו בפני הכנסת ביום 31 במאי 2000 להצבעה טרומית. הצעת חברת הכנסת ציפי לבני (ליכוד) עברה ברוב של 32 חברי כנסת נגד 18 ועוד 5 נמנעים. הצעת חבר הכנסת אופיר פינס-פז (ישראל אחת) נדחתה ברוב של 31 קולות נגד 28 קולות ועוד 4 נמנעים.

פינס-פז מבקש להפוך את חוק השבות בשלמותו לחוק יסוד, שעה שלבני מבקשת להעלות למעמד של חוק יסוד רק את זכותו של היהודי ואת הגדרת היהודי בחוק: "מי שהוא בן לאם יהודיה", להוציא מן החוק (כחוק יסוד) את הסעיפים המקנים זכות עלייה לבני משפחתו של היהודי העולה ולנכדו של יהודי. ראוי לציין, כי ראש הממשלה מתנגד, לפי שעה, לכל תיקון ושינוי בחוק השבות כפי שהוא קיים היום.

לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט עוברת, אפוא, ההצעה של חברת הכנסת לבני.

דברי הסבר

חוק השבות בניסוחו הקיים, מבטא פשרה בין שתי גישות: הגישה היהודית המצומצמת לבין הגישה הליברלית המעמידה במרכז החברה את זכויות היסוד של האדם. הגדרת היהודי בחוק הוא מקבלת את הגישה הדתית אורתודוקסית של "מי שאמו יהודיה", אך גם "אינו בן דת אחרת". אך החוק מכיר גם בזכותה

הוויכוח התחדש בימים של מחלוקת פנימית בעניין תהליך השלום והתערערות מעמד הממשלה בכנסת. זאת הסיבה לכך שראש הממשלה התנגד לכל שינוי בחוק כה מרכזי ומהותי דווקא בשלב הזה.

יחד עם זאת, בעיקר בחוגי הממשלה והקואליציה, התעורר צורך דחוף למנוע אפשרות של מניפולציה פוליטית, או "מחטף הצבעתי" בכנסת (חוק רגיל אפשר לשנות ברוב של כל מספר נוכחים בעת הצבעה, גם בוודים בלבד). העלאת החוק למעמד של חוק יסוד, כהצעת פינס-פז, היא, אפוא, אמצעי להרחיק, לפחות לפי שעה, את השאלה הסבוכה הזאת מן הלחצים היומיומיים בכנסת.

הצעת לבני, לעומת זאת, ניסתה לנצל בדיוק את המצב הקיים של אפשרות למניפולציה

קלה ולצמצם באופן דרסטי ביותר את מסגרת החוק: להותיר בו את ההגדרה המצומצמת על-פי ההלכה האורתודוקסית של היהודי ולהוציא ממנו את כל בני משפחתו, אם הם אינם יהודים על-פי ההגדרה המצומצמת הזאת. הצעת לבני פוגעת בממד הליברלי של מדינת ישראל.

קשה להעריך כיצד יתפתח העניין מכאן והלאה. ההערכה של גורמים בכנסת המעורבים בנושא היא, כי מאחר שראש הממשלה מתנגד לכל שינוי בחוק בשלב הזה, לא תמהר ועדת החוקה, חוק ומשפט לקדם אותו לשלב הבא של החקיקה. יתרה מזאת, היא תעשה ככל יכולתה להמתין עד שפינס-פז, יושב ראש הקואליציה, יוכל להעלות שוב להצבעה טרומית את הצעתו, כעבור שישה חודשים.

אזרחות בישראל

הצעת חוק האזרחות (תיקון – אזרחות לקרובי חייל), התשנ"ט–1999 (פ/529)

העברית והדרישה לוותר על אזרחות קודמת.

מי שאינו יהודי יכול להתאזרח בישראל רק לאחר שנים אחדות של שהות קבע בישראל ועמידה בתנאים המוגדרים בחוק האזרחות (נוסח החוק מצוי באתר האינטרנט של המרכז לפלורליזם יהודי). משרד הפנים קבע כללים המקלים קבלת מעמד תושב כאשר טעם הומניטרי מצדיק זאת. מדובר בעיקר בהורים מבוגרים ובודדים, חסרי בני זוג, מי שילדם היחיד מתגורר בישראל, או ילדים קטינים של מי שמתגורר בישראל ואין להם עצמם זכות לעלות לישראל (לדוגמה: אם עלה יהודי עם בת זוג שאינה יהודיה, ויש לה ילדים מנישואים קודמים, זכאים הילדים לקבל מעמד תושב בישראל, אם התגוררו עם האם בשנים שלפני העליה).

הצעת החוק עניינה גם הוא הומניטרי, אך היא מרחיבה ומבקשת להעניק אזרחות מלאה, מכוח החוק, לא כהוראה מטעם משרד הפנים, להורים או לבני זוג של מי שתורם למדינה תרומה נכבדה כל כך כמו השרות בצבא.

הכנסת קיבלה ביום 6 ביוני 2000 בקריאה טרומית הצעת תיקון לחוק האזרחות שהעלה חבר הכנסת אמנון רובינשטיין (מרצ), על-פיה יהיה הורה של חייל, או בן זוגו של חייל המשרת בשורות סדיר בצה"ל לפחות 18 חודשים רצופים זכאי לקבל אזרחות ישראלית בכפוף לכמה תנאים. מדובר בקרובי משפחה שאינם זכאים להתאזרח על בסיס חוק השבות, אך נמצאים בישראל ויש בדעתם להשתקע בה. בהצעה תמכו 45 חברי כנסת נגד 25 ועוד 3 נמנעים. ההצעה עברה לדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט.

דברי הסבר

הצעת החוק נועדה לאפשר למי שבניהם, או בני זוגם, משרתים בצה"ל לקבל אזרחות ישראלית מכוח חוק האזרחות, מבלי שיידרשו לקיים את תנאי הוראות סעיף 5 (א) לחוק האזרחות, ובלבד שהשתקעו בישראל, או שיש בדעתם להשתקע בה. הדרישות שמהן יהיה בן המשפחה פטור (הנדרשות בסעיף 5 (א) לחוק) הן שהייה בישראל במשך תקופה בת שלוש מתוך חמש שנים שקדמו ליום הגשת הבקשה, הדרישה שידע ידעת-מה את השפה

שלילת אזרחות – כהליך משפטי

הצעת חוק האזרחות (תיקון-סיוג סמכות השר לשלילת אזרחות), התשנ"ט-1999 (529/פ)

ממנה נגזרות יתר זכויות האזרח בישראל. שלילה של הזכות הזאת ללא הליך שיפוטי נאות, אך ורק על סמך התרשמותו והחלטתו של פקיד במשרד הפנים כנציגו של שר הפנים שלו הואצלה הסמכות בחוק הקיים, יש בה משום פגיעה קשה בזכות האזרח, נאמר בדברי ההסבר להצעת החוק.

כמו במרבית המדינות המתוקנות, ראוי, כי שלילת האזרחות, שהיא צעד קיצוני, תהא תוצאה של הליך שיפוטי, שבו יובאו ראיות ותישמע כראוי עמדת האזרח. עוד ראוי, כי הנטל לפנות לערכאה שיפוטית לצורך ביטול האזרחות יוטל על המדינה, המבקשת לשלול את האזרחות, לא על האזרח, המבקש למנוע את ההליך הקיצוני הזה.

הכנסת קיבלה ביום 6 ביוני 2000 בקריאה טרומית הצעה של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין (מרצ) לתקן את חוק האזרחות בכל הנוגע לשלילת אזרחות מאזרח, מסיבה כלשהי. על-פי ההצעה תעבור סמכות השלילה מידי שר הפנים אל בית המשפט. משהחליט בית המשפט לבטל אזרחות ישראלית, ייתן שר הפנים הודעה על ביטול האזרחות הישראלית מן היום שבו קבע זאת בית המשפט. ההצעה התקבלה ברוב של 45 חברי כנסת נגד 25 ועוד 3 נמנעים. ההצעה עברה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

דברי הסבר

חוק האזרחות במתכונתו הנוכחית מעניק לשר הפנים סמכות רחבה ביותר לשלול את אזרחותו של אזרח. משהפך אדם לאזרח ישראל עומדת לו אזרחותו כזכות מן המעלה הראשונה, אשר

זכויות האדם והאזרח

הצעת חוק איסור הפליה במוצרים, בשרותים ובכניסה למקומות ציבוריים, התש"ס-2000

אם העיסוק נעשה למטרת רווח, או שלא למטרת רווח ואם נגבה או לא נגבה תשלום תמורת הספקת המוצר, או השרות, הפעלת המקום, מתן הכניסה, או מתן השרות.

הצעת החוק מבקשת לאסור גם פרסום מודעה שיש בה משום הפליה אסורה. העובר על האיסור הזה צפוי לקנס.

מעשה, או מחדל בניגוד להצעת החוק הם עוולה אזרחית. בית המשפט רשאי לפסוק בשל עוולה לפי חוק זה פיצוי שלא יעלה על 50 אלף שקלים, בלא הוכחת נזק. הסכום יעודכן מדי חודש על בסיס מדד המחירים לצרכן.

בתביעה על עוולה בשל הפליה מחמת נטיה מינית לפי חוק זה, רשאי בית המשפט לבקשת התובע ומנימוקים שיירשמו, לדון בדלתיים סגורות.

הכנסת קיבלה ביום 22 במאי 2000 בקריאה ראשונה הצעת חוק של הממשלה האוסרת הפליה במכירת מוצרים, במתן שרותים ובכניסה למקומות ציבוריים. יוצאים מגדר החוק הם מועדונים ללא כוונת רווח המספקים צרכים חברתיים מיוחדים, או שרותים המפרידים בין גברים לנשים מטעמי דת. הצעת החוק עבר לוועדת חוק, חוק ומשפט.

הצעת החוק הממשלתית הובאה ביוזמה ועידוד של האגודה לזכויות האזרח בישראל.

עיקרה של הצעת החוק הוא, כי מי שעיסוקו בהספקת מוצר, או שרות ציבורי, או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השרות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי, או במתן השרות במקום הציבורי, מחמת גזע, דת, או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטיה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, מעמד אישי, הורות, או מוגבלות. אין הבדל,

ולמקומות בידור פרטיים מערבים, מיהודים יוצאי אתיופיה או כל אדם אחר, וכן מקרים של פסילת אדם לעבודה בשל מוצאו, מינו, מעמדו המשפחתי וכיוצא בזה.

הקושי בהחלת איסור ההפליה על אנשים פרטיים נובע מהעימות בין עיקרון השוויון, מצד אחד, לבין האוטונומיה של הפרט וזכותו של הפרט לנהוג ברכושו כראות עיניו, מצד שני. בשנים האחרונות גוברת הנטייה להחיל גם על גופים פרטיים, בתנאים מסוימים, את החובה לנהוג בשוויון, בשני תנאים: ראשית, מדובר בהפליית אדם בשל השתייכותו לקבוצה מקופחת. שנית, כשמדובר בשרות או מצרך, המוצעים לציבור הרחב בדרך כלל ללא הגבלה, כגון: מסעדות, בתי מלון, דיסקוטקים, בריכות שחייה, בנקים, סוכנויות נסיעות וכדומה.

במקביל להצעת החוק הממשלתית הגישו חברי כנסת שתי הצעות מקבילות נוספות באותו העניין. הצעה של חבר הכנסת אופיר פינס-פז (ישראל אחת) (פ/1490) והצעה של חברי הכנסת אלי בן מנחם, ויצמן שירי ומקסים לוי (ישראל אחת) (פ/1511). שתי הצעות התקבלו בכנסת ביום 5 ביוני 2000 בקריאה טרומית. גם שתי ההצעות האלה עוברות לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

דברי הסבר

ביסוד הצעת החוק הזאת עומדת הנחת היסוד, כי לא זו בלבד שחובת המדינה לנהוג בשוויון ולמנוע הפליה מכל סוג שהוא בתחום אחריותה, אלא ראוי כי היא תמנע הפליה גם כאשר מדובר בגורם פרטי. הרקע להצעת החוק הוא תופעה של מניעת כניסה למקומות ציבוריים

אימוץ

רישום בת זוג לסבית כאם מאמצת של בן בת הזוג שלה

ניקול ברנר קדיש נ' שר הפנים

(בג"ץ 1779/99)

בדיון שהתקיים בעתירה לפני כשלושה חודשים ביקרה השופטת דליה דורנר את עמדת משרד הפנים, שהתמקד בקשיים הטכניים של הרישום. השופטת שאלה: "מה יקרה למחשב אם ירשמו את הילד, הוא יתפוצץ?"

עורכת הדין מטעם האגודה לזכויות האזרח, הדס תגרי טענה בדיון, כי שיקול הדעת של פקיד הרישום הוא מצומצם ביותר.

שופטות הרוב, דליה דורנר ודורית בייניש, דחו את טענת שר הפנים נגד הרישום, האומרת, כי מבחינה ביולוגית לא ייתכנו שתי אמהות לילד אחד. השופטות ציינו כי הרישום שבו מדובר אינו אמור לשקף את ההיבט הביולוגי אלא את ההיבט המשפטי. השופטת דורנר הדגישה כי לכל ילד מאומץ יש שתי אמהות – הביולוגית והמאמצת.

בית המשפט העליון פסק ביום 29.5.00 כי ילד שאותו מגדלות זוג נשים לסביות, והוא בנה של אחת מהן ירשם כבנה המאומץ של האם השנייה.

בנות הזוג, רותי וניקול ברנר-קדיש, חיות יחד שבע שנים ומחזיקות באזרחות כפולה של ישראל וארה"ב. הן מתגוררות בקליפורניה לצרכי לימודים ומתכוונות לחזור לישראל. לפני כשלוש שנים ילדה רותי בן בארה"ב מתרומת זרע וניקול אימצה אותו על פי צו אימוץ שנתן בית משפט בקליפורניה.

בעתירה שאותן הגישו השתיים באמצעות האגודה לזכויות האזרח נאמר, כי בת הזוג של אם הילד אימצה אותו כחוק בארצות הברית ומאז שתיהן מוכרות שם כאמהות של הילד. לפיכך מבקשות הן לרשום את ניקול כאם-מאמצת של הילד.

בישראל סרב משרד הפנים לרשום את הילד כבנה של האם המאמצת.

בהתאם לדין הישראלי, מותר לו לסרב לרשום אותה.

הדרך להכרה במשפחה חד מינית

פסק הדין הזה מצטרף לשורה של פסקי דין של בית המשפט העליון שנתנו בשנים האחרונות הכרה בתא משפחתי חלופי. בין היתר, חייב פסק דין של בג"ץ את חברת אל על להכיר בזכויות של בן זוגו ההומוסקסואל של הדייל יונתן דנילוביץ. פסק דין אחר חייב את צה"ל להכיר באדיר שטיינר כאלמן לאחר מותו בן זוגו ההומוסקסואל, אלוף משנה דורון מייזלס (הארץ, 30.5.00).

השופט עבד אל-רחמן זועבי סבר, כי אין להתערב בהחלטת פקיד הרישום לא לרשום את האימוץ לאחר שהתעורר בו ספק בדבר נכונות הפרטים. שכן במקרה הזה אין מדובר ברישום חסר משמעות. לדבריו, פסקי דין קודמים שבהם נקבע, כי אין לפקיד הרישום שיקול דעת ועליו לרשום כל תעודה המובאת בפניו, התייחסו לנתונים שלגביהם קובע הדין, כי אין להם ערך ראייתי כלשהו והם אך ורק נתונים סטטיסטיים. ואילו במקרה שכאן מדובר בשמות ההורים. בעניין הזה נקבע בחוק שהישום יהווה ראיה לנכונות הדברים. לכן, אם יש לפקיד הרישום חשש, שתעודת האימוץ אינה נכונה

המועצות הדתיות

הצעת חוק רשות שרותי הדת היהודיים, התש"ס-2000

(1360/9)

הרשות תפעל על פי פסיקת הרבנות הראשית לישראל בכל עניין שבתחום תפקידיה וסמכויותיה. יתרה מזאת, על-פי הצעת החוק, יחתמו חברי מועצת הרשות על הצהרת אמונים למדינה, לחוקיה ולהוראות הרבנות הראשית ורבני הערים.

הרכב חברי הרשות המרכזית יהיה נתון כולו בידי הממסד הדתי האורתודוקסי: שר הדתות ימנה את היושב ראש. מועצת הרבנות הראשית תקבע שני דיינים ושני רבי עיר. שני נציגים של הרשויות המקומיות, בנוסף על יושב ראש מרכז השלטון המקומי, ייבחרו בהסכמת הרבנים הראשיים. גם מנהל הרשות וסגנו יהיו זקוקים להסכמה של הרבנים הראשיים.

המועצה תקים מינהלות עירוניות או אזוריות לשרות דת ליהודים, שתפעלנה לפי פסיקת רבני העיר בכל עניין שבתחום תפקידיה וסמכויותיה של המינהלת. מנהל המינהלת המקומית וסגנו ימונו בהסכמת הרבנים העירוניים.

הכנסת קיבלה ביום 5 ביוני 2000 בקריאה טרומית את ההצעה של חבר הכנסת משה גפני (יהדות התורה) לכונן רשות מרכזית לשרותי דת ולה מינהלות אזוריות, שתפעלנה לצד רבני הערים במתן שרותי דת ליהודים. עם כינון הרשות הזאת יבוטל קיומן של המועצות הדתיות במתכונתן הנוכחית. הצעת החוק התקבלה ברוב של 38 חברי כנסת מול 19 מתנגדים ועוד 12 נמנעים. ההצעה הועברה לדיון ולהכנה לקריאה ראשונה בוועדת הפנים.

בין התומכים בהצעה, נמנו גם אופיר פינס-פז, שר האוצר אברהם שוחט, ויצמן שירי, אלי גולדשמיד, יוסי כץ, אלי בן מנחם (ישראל אחת), שר החינוך, יוסי שריד, שר המסחר והתעשייה, רן כהן, משה רז, אבשלום וילן (מרצ), שר התיירות, אמנון ליפקין-שחק, אורי סביר, דליה רבין-פילוסוף (המרכז)

עיקרי הצעת החוק

תפקידי הרשות שרותי דת ליהודים "לתכנן, לבנות, לפתח, לנהל, להחזיק, להפעיל לקיים ולקדם מתן שרותי דת ליהודים הנמצאים בישראל" בשיתוף פעולה עם הרבנים הראשיים ורבני הערים.

עמדה: הצעה עוקפת בג"ץ

חולשת ההצעה היא הרקע הפוליטי שלה: היא לא נועדה אלא ליצור מסגרת חוקית הנותנת בידי הממסד הרבני האורתודוכסי, באמצעות הרבנות הראשית, את מלוא ההגמוניה על שרותי דת ליהודים: במינוי בעלי התפקידים, באופן חלוקת התקציב ובפרשנות (ההלכתית) שתניתן למהות השרות. ממילא עולה, כי לא יהיה כל שיתוף פעולה עם בעלי השקפת עולם רפורמית וקונסרבטיבית במוסדות להספקת שרותי דת, וספק אם תפעלנה בה נשים.

ביום 17 במאי, 2000 קיבלה הכנסת בקריאה

ראשונה הצעת חוק של חבר הכנסת רומן ברונפמן, להפקיד את שרותי הדת בידי הרשויות המקומיות ולבטל את המועצות הדתיות במתכונתן הנוכחית (דת ומדינה בישראל, מאי 2000).

הגם שיש לעודד הקמת מערך חדש, חסכוני ויעיל למתן שרותי דת ליהודים ולא יהודים, ראוי לעקור את הממד הפוליטי משרותי הדת וליצור מערך השרות המבטא את זכותם של יחידים ומוסדות מכל גוני היהדות הדתית להנות מן השרותים האלה על בסיס של שוויון.

הממסד הדתי

הכנסת פטרה דיינים מנאמנות לחוקי המדינה

הצעת חוק הדיינים (תיקון מס' 19) הצהרת אמונים, התש"ס 2000 (מעקב)

דתיים, גם חילונים שאפשרו לה להפיל בהצבעה רגילה את הצעת התיקון לחוק.

דברי הסבר

נבחרו הציבור, השרים, הנשיא, מבקר המדינה, השופטים, הדיינים וחברי מועצות דתיות חייבים בהצהרת אמונים עם הכנסת לתפקיד. נשיא המדינה, השופטים, מבקר המדינה, ראש הממשלה והשרים מצהירים "לשמור אמונים למדינת ישראל ולחוקיה".

חברי הכנסת, הדיינים וחברי המועצות הדתיות (בתיקון שהתקבל בכנסת הארבע-עשרה) מצהירים "לשמור אמונים למדינת ישראל". לא לחוקיה. ההסבר לכך הוא שהמפלגות החרדיות אינן מכירות, כאידיאולוגיה, בחוק האזרחי, אלא בחוק הדתי בלבד. לפיכך, הכנסת בחוקיה פטרה את החייבים בהצהרת אמונים לחוקי המדינה באותן משרות שבהן מכהנים חרדים.

על חודו של קול אחד הפילה הכנסת ביום 6 ביוני 2000 את הצעת החוק לחייב דיינים להשבע אמונים לחוקי מדינת ישראל. 33 חברי כנסת תמכו בהצעת החוק, 34 התנגדו, 3 נעדרו. 50 חברי כנסת לא היו במליאה בעת ההצבעה.

מדובר בהצעה לתיקון חוק הדיינים, שביקשה לחייב דיינים להשבע אמונים בעת הכנסת לתפקיד "למדינת ישראל ולחוקיה", כשם שנשבעים השופטים בבתי המשפט לדרגותיהם. סיעת שינוי הגישה את ההצעה.

על פי הנוסח הקיים, הצהרת האמונים של דין היא: לשמור אמונים למדינת ישראל.

כדי למנוע קבלת החוק הודיעה סיעת ש"ס מייד לאחר ההצבעה, כי ההצבעה הסופית תהיה הצבעת אי אמון בממשלה. לקראת מועד ההצבעה הסירה ש"ס את הדרישה להצבעת אי אמון, אך הצליחה לגייס בצד חברי כנסת

האם תורחב סמכות השיפוט של בתי הדין הרבניים הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון סמכויות שפוט בעניינים אחרים) תשנ"ט – 1999 (פ/689)

בורר מצריך אישור של בית משפט כדי לאכוף אותו. אפשר גם לבקש לבטל פסק של בורר מסיבות שונות, ביניהן אם הפסק נוגד את תקנת הציבור, או אם יש בו פגם המצדיק ביטול של פסק דין אזרחי. בית הדין הרבני בשבתו כבורר צריך לקבל את עזרת בית המשפט האזרחי גם בהטלת עיקול, עיכוב יציאה מהארץ, זימון עדים, כפיית עדות על העדים וסוגי סעד אחרים.

מטרת הצעת החוק הזאת לחזק את מעמדו של בית הדין באותם נושאים שבהם הוא עוסק כבר היום כבורר, בעיקר בתחום היכולת לפעול למימוש פסק דין ללא סיוע בית המשפט האזרחי.

עמדה: סכנת מערכת משפט חלופית

הבעיה העיקרית בהצעת החוק הזאת היא הרקע להעלאתה: הרצון לחזק מערכת משפט חלופית, הפועלת על-בסיס אמות מידה דתיות אורתודוכסיות, למערכת האזרחית שעל-פיה נוהגת מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית. קיימת סכנה שהרחבת סמכות בית הדין הדתי תקל על האפשרות לכפות על מתדיינים התדיינות שלא על-פי החוק האזרחי והדין האזרחי, אלא על-פי ההלכה הדתית. קיימת הסכנה שבית הדין הדתי יוציא פסקי דין המבוססים על ההלכה הדתית, אך סותרים את תקנת הציבור. כל עוד בית הדין הוא בורר, יש לבית המשפט האזרחי סמכות לבטל פסק דין שלו. אם תנתן לבית הדין הדתי הסמכות המוצעת בחוק, עלול להנתן פסק דין שלא יהיה אפשר לבטלו. עלול גם לקרות מצב, שגורם שלישי שאינו צד בהתדיינות ימצא עצמו נקלע להתדיינות על פי הדין הדתי כנגד רצונו.

ביום 14 ביוני 2000 אישרה ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת לקראת הצבעה בקריאה ראשונה את הצעת החוק של חבר הכנסת שמואל הלפרט (יהדות התורה), המבקשת להקנות לבתי הדין הרבניים סמכות לדון בכל ענייני הממון, אם הסכימו הצדדים לכך מראש ובכתב.

הוועדה קיבלה את ההצעה ברוב של 7 חברי כנסת נגד 6, חרף ההתנגדות הנחרצת של משרד המשפטים להצעה. משרד המשפטים חושש, כי בגלל המעמד והסמכות של בית הדין הרבני, עלולה מסגרת השיפוט הזאת לכפות על אחד הצדדים המתדיינים את עמדת בית הדין, באופן שלא יבטא הסכמת אמת בין שני הצדדים.

ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת מציעה, כי החוק יקבע כהוראת שעה לתקופה של שנתיים בלבד. אם יתברר במהלך התקופה הזאת, כי החוק החדש מטיל עומס יתר על בתי הדין הרבניים ובשל כך מתמשכים יתר על המידה ענייני נישואין וגירושין, יבוטל התיקון.

דברי הסבר

בתי הדין הרבניים פועלים מכוח חוק המקנה להם סמכות בלעדית לדון בענייני נישואין וגירושין על-פי דין תורה ובנושאים נוספים הנובעים מן הגירושין כגון החזקת ילדים, מזונות וחלוקת רכוש. בעניינים אלה אמור בית הדין לדון גם על-פי חוקים אזרחיים והוא כפוף לפסקי דין של בית המשפט העליון.

בעניינים אחרים אין בית הדין הרבני מוסמך לדון. יחד עם זאת, על-פי חוק הבוררות, עוסקים בתי הדין הרבניים לעיתים גם כבוררים בענייני ממון. התנאי לכך, על-פי החוק, כי כל הצדדים הנוגעים לעניין הסכימו למנות את בית הדין כבורר. במקרה כזה דן בית הדין הרבני על-פי דין תורה, כפי שהסכימו הצדדים. פסק של

סרבו לחתום על כתב בוררות, המסמך את בית הדין הרבני לדון בסכסוך בענייני ממון וכתוצאה מכך הודיע בית הדין, כי "אסור לצרפו למניין, או לכל דבר שבקדושה, אסור לחנך את ילדיו, חייבים להתרחק ממנו ארבע אמות ואסור לקבורו בבית קברות יהודי" (בג"ץ 3269/95). בית המשפט העליון קבע בשני המקרים, כי אין לבית הדין הרבני סמכות להוציא כתבי נדוי ואין לו סמכות לחייב אדם להתדיין בפניו כבורר.

ולבסוף, מקרה שהיה ונדון בבית המשפט העליון, הוא השימוש שעושה בית דין רבני בפסקי חרם ונידוי על אנשים המסרבים להתדיין בפניו. בקהילות דתיות בישראל יש לכך השלכות חמורות ביותר. אך מי שאינו נמנה עם קהילה דתית סגורה עלול למצוא עצמו מנודה מן החברה. כך קרה בנתיבות, כאשר משפחה נאלצה לעזוב את הישוב כתוצאה מחרם מן הסוג הזה. כך היה בירושלים, כאשר אנשים

השוואת מעמד כל אזרחי המדינה

מעקב

כמה דירקטורים ערבים יש כיום?

מספר הדירקטורים בחברות ממשלתיות:
963

מתוכם ערבים: 13 השעור: 1.3 אחוזים
עובדים בכירים בחברות ממשלתיות: 604
מתוכם ערבים: 1 השעור: 0.2 אחוזים

מתוך: ד"ח תכנית "שילוב" על שילוב אזרחי ערבים בשירות המדינה, בחברות הממשלתיות ובמוסדות האקדמיה (מצרת פברואר 2000), חוסאם אבו בכר

הכנסת קיבלה ביום 30 במאי 2000 בקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק לכלול ערבים בדירקטוריונים של חברות ממשלתיות ולפעול לסגירת הפער בשעור הייצוג של ערבים כדירקטורים.

רשות השידור לכל אזרחי המדינה

הצעת חוק רשות השידור (תיקון – ייצוג לאוכלוסיה הערבית), התש"ס-1999 (פ/974)

על-פי ההצעה, יאמר בחוק, כי השידורים צריכים לבטא את "כל קבוצות האוכלוסיה ואת היותה של החברה הישראלית חברה רב-תרבותית". עוד מוצע, כי במקום הביטוי "היצירה העברית והישראלית", יהיה כתוב בחוק "היצירה עברית והערבית בישראל". חברי הכנסת הערביים מציעים עוד כי רשות השידור תפעל "לקיים שידורים בשפות העברית והערבית, בערוצים נפרדים, או במסגרות נפרדות בערוץ משותף".

הכנסת קיבלה ביום 21 ביוני 2000 בקריאה טרומית הצעה להכניס תיקונים בחוק רשות השידור, כך שמטרותיה של הרשות ושרותיה יתקפו את העובדה שאזרחי ישראל הם יהודים וערבים כאחד. בהצעה תמכו 31 חברי כנסת נגד 21 מתנגדים ונמנע אחד.

את ההצעה לתקן את חוק רשות השידור ברוח הזאת הניחו חבר הכנסת טאלב אל-סאנע וחברי כנסת ערבים אחרים על שולחן הכנסת ביום 29 בנובמבר 1999.

הטבות יחודיות למגזר החרדי

חוק משפחות ברוכות ילדים בקריאה ראשונה

במשק. כמון כן כולל החוק הקלות מפליגות בתשלום הארנונה עד כדי פטור מלא למשפחה בעשרה ילדים.

שר האוצר, אברהם שוחט התנגד להצעת החוק. לדבריו, ההטבות יהיו חייבות לבוא על חשבון העלאת מסים, או על חשבון קצבת הילדים לילד הראשון והשני.

בניגוד לעמדת הממשלה ובעלות משוערת של 1.5 מיליארד שקל התקבל בקריאה ראשונה ביום 19 ביוני 2000 החוק המבקש להיטיב עם משפחות בנות ארבעה ילדים ויותר.

מדובר בתשלום קצבת ילדים מיוחדת החל בילד החמישי, בהכפלת מענק הלידה שמקבלת אישה שהיא אם לארבעה ילדים לפחות, כך שהמענק יהיה 40 אחוזים מן השכר הממוצע

שני חברי כנסת דתיים אישרו שני חוקים לקריאה סופית

הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון מס' 10, הפסקה לצרכי תפילה)

הכנסת קיבלה ביום 12 ביוני 2000 את הצעת החוק העוסקת בהסדרת זכויותיהם של עובדים להתפלל בזמן העבודה.

בעת אישור החוק לקריאה שנייה ושלישית השתתפו בוועדה שני חברי כנסת בלבד: רביץ ואזולאי.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 11, אברך כולל, בת זוג וילדיו)

הכנסת קיבלה בקריאה שלישית ביום 26 ביוני 2000 את החוק הפוטר מתשלום מס בריאות את כל משפחותו של תלמיד כולל המקבל הבטחת הכנסה ממשד הדתות.

עד כה היה פטור מדמי ביטוח בריאות רק תלמיד הכולל עצמו המתקיים מקצבת קיום.

בוועדת העבודה והרווחה של הכנסת הוכן החוק לקריאה הסופית בנוכחות שני אנשים בלבד: חבר הכנסת רביץ (יהדות התורה) וחבר הכנסת דוד אזולאי (ש"ס).

חלוקה בלתי שוויונית של הטבות בדור

"עם חופשי" ואחרים נגד משרד הבינוי

(בג"ץ 4906/98)

פסולה. פסק הדין ניתן בעתירה של עמותת "עם חופשי" לחופש דת, מצפון, חינוך ותרבות ועוד כעשרה עותרים פרטיים נגד משרד הבינוי והשיכון, בכל הנוגע להטבות מפליגות שנתן המשרד למשתכנים חרדים בעיר החרדית אלעד. השופטים שדנו בעתירה הם הנשיא אהרון ברק, השופטת טובה שטרסברג – כהן והשופטת דורית ביניש אשר כתבה את פסק הדין, שהתקבל פה אחד.

בית המשפט העליון פסק ביום 30 במאי 2000, כי הגם שיש בסמכות המדינה להקצות אזורי מגורים מיוחדים לאוכלוסיה החרדית, אין לתת למשתכנים במקום כזה הטבות כספיות שאינן ניתנות לאזרחים אחרים באותו אזור במדינה. בכל הנוגע לעיר החרדית אלעד פסק בית המשפט, כי במתן הלוואת מקום, שחציה מענק למשתכן שהוא זכאי משרד הבינוי והשיכון, ואי מתן הטבה כספית דומה לזכאים אחרים במרכז הארץ, פעל משרד הבינוי והשיכון באפליה

הקובעת יחס שונה כלפי אנשים שקיימת חובה לנהוג כלפיהם בשוויון היא נורמה מפלה, הפסולה מבחינה משפטית. העקרונות העומדים ביסוד שיטת התמיכות לדיור שהנהיגו ממשלות ישראל לדורותיהן תוך התבססות על נתונים אישיים, שיקולים גאוגרפיים, בטחוניים וכלכליים, נזנחו בקביעת ההטבות למשתכני אלעד.

בית המשפט דחה את בקשת העותרים, כי גם להם תינתן אותה תמיכה של הלוואת מקום בעיר סמוכה לאלעד. בית המשפט פסק, כי המסקנה שההטבות למשתכני העיר אלעד היו פסולות מחמת אפליה אינה מובילה למסקנה, כי יש לתת הלוואה מעין זו לאחרים בעיר סמוכה.

עקרון השוויון ייושם בכך שהממשלה מצטווה להפסיק את ביצוע המדיניות המיטיבה עם מגזר אחד ומפלה לרעה אוכלוסייה אחרת שנתונה הרלוונטיים זהים. מכאן ולהבא על הממשלה להפסיק לאלתר את מתן התנאים המיטיבים לכל מי שטרם התקשרו באופן מחייב מבחינה משפטית לרכישת דירות באלעד.

בית המשפט קבע עוד, כי הקצאת קרקע לבניית יישוב נפרד לאוכלוסייה החרדית כדי לאפשר לה לקיים את אורחות חייה אין בה פסול. שכן, היא משתלבת בהכרה בזכותן של קהילות מיעוט המעוניינות בכך לשמר את ייחודיותן.

השאלה שעמדה להכרעת בית המשפט היא האם אכן הקצאת המשאבים ומתן ההטבות לרוכשי הדירות באלעד נעשתה באופן ראוי על פי אמות מידה שוויוניות, או שניתנו הטבות מופלגות אשר אחרים מקרב האוכלוסייה אינם נהנים מהן והן פסולות מחמת אפליה.

תשובות המדינה בתצהירה לא שיכנעו את בית המשפט, מדוע היה עניין מיוחד לקדם ולעודד באמצעות הטבות מפליגות פרויקט בניה באזור מבוקש במרכז הארץ לאוכלוסייה מסוג אחד. לא הוברר גם מה היתה ההצדקה להבחין בין רוכשי הדירות באלעד לעניין תנאי הרכישה, לבין כלל האוכלוסייה המעוניינת להתיישב באותם אזורים אטרקטיביים, על פי תכניות בניה אחרות.

המדינה רשאית להעניק סובסידיות, כל עוד לא נפגע עקרון השוויון, פסק בית המשפט. נורמה

הבטחת הכנסה לסטודנטים כמו לאברכים

עם חופשי ואגודת הסטודנטים של האוניברסיטה העברית נ' משרד הדתות

(בג"ץ 4124/00)

התמיכה החודשים הנוכחית היא 1,077 ש"ח לחודש לתלמיד, ההוצאה החודשית לכל האברכים היא כ- 10 מיליון ש"ח.

הזכאות להבטחת הכנסה מקנה זכויות נלוות בעלות משמעות כלכלית נכבדת: הנחה בארנונה, הנחה, או פטור מתשלומי ביטוח בריאות ממלכתי, הנחה בשיעור של 90% מתשלום שכר הלימוד בגני ילדים עירוניים ועוד הטבות.

עמותת "עם חופשי" ואגודת הסטודנטים של האוניברסיטה העברית עתרו ביום 7 ביוני 2000 לבג"ץ, באמצעות עורך הדין גלעד ברנע, בדרישה לבטל את תשלום הבטחת הכנסה שמקבל תלמיד כולל.

מאז שנת 1982 קיים בתקציב משרד הדתות סעיף תקציב מיוחד שמכוחו משלם המשרד הבטחת הכנסה לאברכים הלומדים בכולל.

העותרים טוענים, כי הבטחת הקיום המינימלי של כלל תושבי המדינה היא חלק חיוני ויסודי של כבוד האדם ולכן זכאית להגנה חוקתית במסגרת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. עוד נטען בעתירה, כי ההקצבות האלה גורמות להפליה בין תלמידי כוללים לשאר תושבי המדינה.

עוד מציינים העותרים, כי אין הבדל רלוונטי כלשהו בין סטודנטית באוניברסיטה, אם חד

הורית לשתי בנות, שהמדינה אינה משלמת לה דבר, חרף העובדה שבהתחשב ברמת ההכנסה שלה היא עומדת בתנאי הזכאות לקבל הבטחת הכנסה כמו אברך כולל.

בית המשפט החליט ביום 12.6.00 כי פרקליטות המדינה תשיב לעתירה תוך 45 ימים.

מינהל תקין

הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון) – מבני דת), התש"ס – 2000

באופן המאפשר הבעת התנגדות, כמו בכל הליך תכנון בנייה אחר.

המרכז לפלורליזם יהודי מייצג תושבי שכונה ברחובות שעתרו לבג"ץ לאחר שגילו יום אחד, לתדהמתם, כי בצמוד לבתיהם הולך ומוקם כולל חרדי המיועד למאות תלמידים (בג"ץ 3638/99). החלטת העירייה להקצות את הקרקע, שיועדה למבנה ציבור בשכונה דווקא לכולל נעשתה בלא פרסום, בלי לאפשר לתושבים להציג את התנגדותם וללא עמידה בכללי מינהל תקין נוספים.

עמדה: הכנסת פוטרת את הממסד הדתי ממינהל תקין

הכנסת דחתה את ההצעה ללא כל דיון באופן המעורר תהייה: האם אין חברי הכנסת ערים לחריגה הנמשכת שנים מכללי המינהל התקין כאשר מדובר במבנים לצרכי דת? האם אין חברי הכנסת ערים לצרכי הציבור ואיכות החיים של כל מגזרי החברה, חילונים ודתיים? האם ימשיך עניין הקמת מבנים לצרכי דת, על ההוצאות הכספיות הרבות הכרוכות בכך, להיות עניין סודי, המתבצע על-פי עסקאות פוליטיות במסדרונות הכנסת ובמשרדי הרשויות המקומיות?

הכנסת דחתה ביום 7 ביוני 2000 בקריאה טרומית הצעת חוק לחייב את מוסדות התכנון לפרסם ברבים הצעה להקים מבנה דת. את הצעת החוק הגיש חבר הכנסת יוסף פריצקי (שינוי).

על-פי ההצעה, יש לאמץ באופן מפורש בעת אימוץ תוכנית מתאר מקומית או תכנית מפורטת, בהפקעה או בשינוי יעוד של קרקעות, היכן מתוכננת הקמת מבנה לצרכי דת: מסגד, מנזר, כנסייה, בית כנסת, ישיבה, כולל ומקווה. ההצעה היא לפרסם זאת על-פי הכללים להפקדת תכנית: פרסום בשני עיתונים יומיים ועיתון מקומי ופרסום בשכונה הרלוונטית, תוך ציון מפורש שזהו מבנה דת.

דברי הסבר

מאחר שעל-פי המצב השורר היום אין חובה לפרסם כוונה ותוכנית להקים מבנה לצרכי דת, קורה לא אחת שתושבים מגלים במפתיע, כי בשכונתם עומד לקום מבנה לצרכי דת, המשנה את אופי אזור המגורים, כאשר הליך התכנון הסתיים והבנייה אושרה. הצעת החוק נועדה, כדברי פריצקי "לסייע לאזרח להגן על חרותו, על קניינו ועל זכותו לשמור על צביון החיים הרצוי בעיניו", על-ידי פרסום המידע

חופש המידע

עיריית ירושלים חייבת למסור מידע על שכר עובדיה

פסק דין (בג"ץ 5636/99)

העירייה חויבה להמציא לעותרת פירוט שמי של המשכורות והשעות הנוספות של בכירי אגף התברואה. כן הודגשה זכותם של העותרים לקבל עובדות ומסמכים לפי הדין.

עתירת הופמן היתה נגד ראש עיריית ירושלים, מנכ"ל עיריית ירושלים, המשנה למנכ"ל, מחזיק תיק החינוך החרדי בעירייה ועיריית ירושלים. השופטים שדנו בעתירה היו המשנה לנשיא שלמה לוי, והשופטים תאודור אור ויצחק אנגלרד.

חברת מועצת עיריית ירושלים, ענת הופמן (סיעת מרצ) נאלצה לעתור לבית המשפט העליון, כדי שהעירייה תראה עצמה חייבת למסור לה מידע, כבקשתה, על שכר עובדים בכירים בעירייה. חרף דרישות חוזרות ונשנות התחמקו ראש עיריית ירושלים ומנהליה הבכירים ממסירת המידע המבוקש.

בעקבות העתירה מסרה העירייה את המידע המבוקש. לפיכך, לא מצא בית המשפט סיבה לדון בעתירה לגופה ודחה אותה. יחד עם זאת, חייב את העירייה, בהחלטה מיום 23 במאי 2000, לשלם לעותרת שכר טרחת עורכי דין בסך 20,000 ש"ח.

המרכז לפלורליזם יהודי

המרכז לפלורליזם יהודי, הפועל משנת 1987, מקדם חופש דת ומצפון בישראל ובעולם היהודי, למען פלורליזם, סובלנות, זכויות הפרט וצדק חברתי בישראל.

המרכז נאבק למען הזכות להיות שונה, למען קיום החובה המוטלת על החברה בישראל לאפשר ליחידים ולקבוצות לקיים את ייחודם. המרכז עושה לקידום ההכרה בשוויון בין הזרמים הדתיים ביהדות, למען חופש בחירה בנישואין, למען צדק חברתי ושוויון ולקידום פתרון בעיית מיהו יהודי.

המרכז לפלורליזם יהודי פועל ברוח דרכה של התנועה ליהדות מתקדמת: יהדות פתוחה המתחדשת ברוח הזמן, יהדות המקיימת חברה יהודית דמוקרטית, יהדות המקיימת שוויון בין גברים לנשים, יהדות ציונית, יהדות המפיצה ערכים אוניברסליים של הומאניזם.

המרכז לפלורליזם יהודי מציב כנר לרגליו את רוח הכרזת העצמאות: מדינת ישראל... תהא מושתתת על יסודות החרות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל. תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרח, בלי הבדל דת, גזע ומין. תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות.

גישה יהודית ליברלית וערכי הדמוקרטיה הם עמודי התווך שעליהם מושתתת פעילות המרכז.

יהדות מתקדמת מהי?

יהדות מתקדמת מאמינה, כי המסורת היהודית חיה ונושמת, רבת פנים היא, ובכל דור ודור מקבלות המצוות פרשנות חדשה ברוח התקופה.

יהדות מתקדמת היא אורח חיים וחינוך יהודי ברוח של גיוון רעיוני, המשלב את ערכי המסורת היהודית עם תפישת עולם ליברלית של צדק חברתי ושוויון.

יהדות מתקדמת נוהגת שוויון בנשים ובגברים.

יהדות מתקדמת דוגלת בטקס נישואין שוויוני, שבו בני הזוג מקדשים זה את זו והם שותפים פעילים בתכנונו של הטקס ובקביעת תכניו.

יהדות מתקדמת מקיימת תפילה בצוותא של כל בני המשפחה בבית הכנסת בשבת ובחג.

יהדות מתקדמת מקיימת טקסי בר מצווה ובת מצווה שוויוניים לבנים ולבנות.

יהדות מתקדמת דוגלת בלימוד המקורות, התרבות והמסורת היהודית לנשים ולגברים כאחד.

יהדות מתקדמת היא מחשבה רב גונית השואלת שאלות.

יהדות מתקדמת היא כבוד לזולת יהודי ולא יהודי.

המרכז לפלורליזם יהודי, התנועה ליהדות מתקדמת בישראל

רח' שלומציון המלכה 18, ת.ד. 31939, ירושלים 91319, טלפון: 02-6256261 פקס: 02-6256260
דואר אלקטרוני: irac@irac.org אתר האינטרנט: www.irac.org